

УДК811.111'42:821.111-1(71)

**ОБРАЗНО-АСОЦІАТИВНИЙ ШАР КОНЦЕПТУ КОХАННЯ
(НА МАТЕРІАЛІ КІНОТЕКСТУ РОМАНТИЧНОЇ КОМЕДІЇ “SILVER
LININGS PLAYBOOK”)**

Приходько Інна Володимирівна,
кандидат філологічних наук, викладач
кафедри англійської мови та методики її викладання

Херсонський державний університет

in_prykhodko@ukr.net

orcid.org/ 0000-0002-8557-8113

**CONNOTATIONAL COMPONENT OF THE CONCEPT LOVE (A CASE
STUDY OF ROMANTIC COMEDY «SILVER LININGS PLAYBOOK»)**

Prykhodko Inna Volodymyrivna

PhD in Philology, Lecturer at the Department of English Language and Department

Kherson State University

in_prykhodko@ukr.net

orcid.org/ 0000-0002-8557-8113

The article is devoted to the analysis of the connotational concept component of the concept of Love on the basis of the American romantic comedy “Silver linings playbook”. The analytical review of the scientific works on the problem showed that, in spite of a great number of researches devoted to the studying of concepts, the notion of concept still belongs to unclearly defined categories. According to the classification of concepts by A.M. Prykhodko, the concept of Love is categorized as an emotional and teleonomic mental unit, which represents the higher moral values.

The concept of Love was widely researched on the basis of poetic and literary texts, but it is not studied in filmtexts that makes this research actual. The connotational concept component is defined as a set of conceptual tropes, which semantically diversifies the notional concept component, expresses individual author's associations and transfers the information of connotative, associative character. In the article the set of conceptual metaphors that form the connotational concept component of the concept of Love in the analyzed American romantic comedy was found. It was found that the connotational concept component of the concept of Love in American-English romantic comedy "Silver linings playbook" is structured by fifteen concepts and that the scope of the target of the constructed conceptual metaphors has five conceptual spheres of source – "an abstract notion", "social phenomenon", "human condition", "feelings and activities of person", "phenomenon or object of inanimate object". As a result of the associative comprehension of the conceptual metaphors the viewing of the phenomenon of Love in modern American romantic comedy was clarified.

Key words: concept, emotional and teleonomic mental unit, connotational concept component, conceptual metaphor, verbalization of concept, filmtext, American-English romantic comedy.

У статті розглянуто основні концептуальні метафоричні схеми, що формують образно-асоціативний шар концепту КОХАННЯ. Матеріалом дослідження слугувала англомовна романтична комедія "Silver linings playbook". Семантичний потенціал концепту КОХАННЯ у проаналізованому кінофільмі вивчається через його переосмислення у термінах інших концептів.

Ключові слова: концепт, емоційно-телеономний концепт, образно-асоціативний шар, концептуальна метафора, вербалізація концепту, кінотекст, англомовна романтична комедія.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вивчення концептів сьогодні є одним із найбільш перспективних і пріоритетних напрямів лінгвістичних досліджень, оскільки саме концепти дозволяють розглядати слово в контексті культури, пізнання і комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної проблеми показав, що у сучасних лінгвістичних студіях поняття «концепт» відноситься до числа нечітко визначених категорій, відсутнє його однозначне тлумачення і єдиний загальноприйнятий метод його дослідження. На сьогодні концепт вивчається з позиції різних напрямів: логіко-семіотичного (С. О. Аскольдов, Н. Д. Арутюнова, А. П. Бабушкін, А. Вежбицька, Ю. М. Лотман, Д. С. Лихачов та ін.), лінгвокогнітивного (Дж. Лакофф, М. Джонсон, О. С. Кубрякова, С. А. Жаботинська та ін.), лінгвокультурологічного (С. Г. Воркачов, В. І. Карасик, Ю. С. Степанов та ін.) та когнітивно-дискурсивного (А. П. Мартинюк, І. С. Шевченко, О. М. Кагановська, О. І. Морозова та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження концептів сьогодні здійснюється на матеріалі різних мов й у різних типах дискурсу, зокрема, художнього (В. Г. Ніконова, О. М. Кагановська, О. С. Маріна, Т. В. Братусь, О. Я. Дойчик та ін.), економічного (Н. А. Олійник та ін.), політичного (О. Й. Шейгал та ін.), публіцистичного (М. В. Ковалюк, Т. С. Петрінська та ін.), медійного (Т. Б. Мудраченко, Я. В. Прихода та ін.), медичного (М. О. Белова, О. В. Кудоярова та ін.) та інші. Незважаючи на велику кількість концептуальних досліджень, маловивченим залишається питання особливостей об'єктивації концептів у кінодискурсі (І. А. Котова, Я. В. Верменич).

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення основних концептуальних схем образно-асоціативного шару концепту КОХАННЯ в англійській романтичній комедії “Silver linings play book”.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепт КОХАННЯ, за словами Г.А. Огаркової, є цікавим об'єктом саме лінгвістичного дослідження, тому що культура кохання в європейському лінгвокультурному ареалі є передусім культурою вербальною, тісно пов'язаною із словесним вираженням. Оскільки кохання є вторинним по відношенню до інстинктивних емоцій, окультуреним почуттям, саме мовна репрезентація кохання, культурно детерміновані засоби його вербального вираження є основними експлікатурами уявлень, що сформувались у даній культурі щодо цього почуття [2, с. 1].

Концепт КОХАННЯ, слідом за А.М. Приходько, класифікуємо як універсальний емоційно-телеономний концепт, який репрезентує «вищі духовні цінності, що утворюють і втілюють для людини той моральний ідеал, прагнення до якого становить моральну виправданість його життя – ідеал, заради якого варто жити і не шкода вмерти»[3, с. 91]. Відбиваючи сенс життя людини і представляючи собою щось важливе й дороге для неї, телеономний концепт КОХАННЯ є загальнолюдським феноменом з найбільш яскраво вираженою ціннісною складовою. Він містить комплекс буденних уявлень про кохання, специфіка якого обумовлюється єдністю етнокультурного, соціокультурного та індивідуального досвіду мовця про це почуття.

Образно-асоціативний шар досліджуваного концепту розуміємо як набір концептуальних тропів, що семантично різноманітно «одягають» предметно-почуттєвий шар, виражаючи індивідуально-авторські асоціації та передаючи інформацію не денотативного, узуального, а скоріше конотативного, асоціативного типу [1, с. 277].

Концепт КОХАННЯ вже неодноразово перебував у центрі уваги лінгвістів, проте матеріалом дослідження слугували переважно тексти художньої літератури. Матеріалом нашого дослідження є кінотекст сучасної американської комедії “Silver linings play book”. Поняття «кінотекст», слідом за Г.Г. Слишкіним та М.О. Єфремовою, визначаємо як особливий вид тексту, який

слід визначати як цільне і завершене повідомлення, виражене за допомогою вербальних (лінгвістичних, індексальних) знаків, організоване у відповідності із задумом колективного функціонально диференційованого автора за допомогою кінематографічних кодів, зафіксованих на матеріальному носії для подальшого аудіовізуального сприйняття глядачами [4, с. 96].

У романтичній комедії “Silver linings play book” йдеться про кардинальні зміни у житті головного героя після того, як його залишає дружина. На початку фільму глядачі спостерігають розгубленого, засмученого та зневіреного чоловіка, котрий болісно переживає розлучення зі своєю дружиною. Його розпач та надію на те, що все може бути краще спостерігаємо у наступній репліці: «...*What, are you kidding me? I love Sundays. I live for Sundays. The whole family is together. <...> I loved it, Nikki. I just didn't appreciate it or you before. I lost all that. I blew it. But you also blew it. We can get it back. We're gonna get it back. It's gonna be better now. I'm better now and I hope you are too. I'm gonna appreciate... That's true love.*» [5].

У наведеному прикладі, для змалювання емоційного стану головного героя, неодноразово використовуються лексичні одиниці *to love* ‘кохати’ і *love* ‘кохання’, які є мовними репрезентантами концепту КОХАННЯ.

У той же час, намагаючись пояснити своїй дружині що таке кохання, головний герой говорить про недільні зустрічі зі своєю сім’єю, які асоціюються у нього сімейними цінностями (*I love Sundays. I live for Sundays. The whole family is together*). Зазначені репліки дозволяють вилучити концепт СІМ’Я, у термінах якого у даному контексті осмислюється концепт КОХАННЯ: КОХАННЯ Є СІМ’Я.

Функціонування у наведеному контексті номінативних одиниць *lost* ‘втратив’ і *blew* ‘упустив’ для опису почуттів головного героя, які виникли у результаті розлучення з коханою, свідчить про вербалізацію концепту ВТРАТА. Це дає можливість реконструювати концептуальну метафору КОХАННЯ Є ВТРАТА.

Однак, висловлюючи свій розпач, головний герой також говорить про свою надію повернути дружину. Використання ним таких номінативних одиниць, як *can get it back, gonna get it back, gonna be better, I hope* свідчить про надію повернути втрачене щастя, що дає підстави стверджувати про об'єктивацію у зазначеному текстовому фрагменті концепту НАДІЯ, завдяки якому відбувається осмислення концепту КОХАННЯ: КОХАННЯ Є НАДІЯ.

Незважаючи на підтримку і допомогу близьких, головний герой настільки занурюється у спогади про свою колишню дружину і сподівання на те, що все буде як раніше, що він постійно тільки і розмовляє про Ніккі: «...*She says The Great Gatsby is the greatest novel ever written by an American, and yet it ends so sadly. Love is a business. One thing's for sure, Nikki is going to be very proud of me when I tell her I finally read her favorite book...*»[5].

У наведеному прикладі, розмірковуючи про улюблений роман своєї дружини, головний герой робить висновок про те, чим є насправді кохання: *love is a business*. Таке метафоричне осмислення сутті кохання, яке порівнюється з діловою угодою, яка завжди передбачає ризик, дає підставу для реконструкції концептуальної метафори КОХАННЯ Є УГОДА.

Переживань головному герою також додає ставлення його матері до його колишньої дружини: «...*And I do hope my mother's making crabby snacks signifies that apart time is over because Nikki is on her way to my parents' house, which seems like the best coming-home surprise my mother could cook up – and as Mom is always trying to do nice things for me and my brother, I mentally prepare myself to be reunited with Nikki ...*» [5].

У наведеному прикладі головний герой говорить про те, що його мати завжди намагається робити якісь приємні сюрпризи для нього і його брата, оскільки, очевидно, любить їх. А найприємнішим сюрпризом для нього в цей час було би повернення Ніккі, чого він так очікує. Таким чином, зрозуміло, що

любов проявляється у приємних сюрпризах, які радують коханих. Це дає підставу для реконструкції концептуальної метафори КОХАННЯ Є СЮРПРИЗ.

У наступній репліці головний герой, розповідаючи про свої переживання під час розмови з матір'ю, використовує гіперболу *my heart pounds at least fifty times during the few seconds* 'моє серце б'ється щонайменше 50 разів за декілька секунд', що свідчить про його надзвичайне хвилювання: «*My heart pounds at least fifty times during the few seconds it takes for my mother to answer my question...*»[5].

Функціонування зазначеної гіперболи для опису почуттів закоханого чоловіка дозволяє реконструювати концепт ХВИЛЮВАННЯ і допомагає осмислити царину мети КОХАННЯ у термінах царини джерела ХВИЛЮВАННЯ: КОХАННЯ Є ХВИЛЮВАННЯ. Кохання – це почуття, яке примушує закохану людину переживати не лише позитивні емоції, але й хвилюватися.

У наступній репліці реалізовано уявлення про кохання як руйнацію, яка є неконтрольованою і безповоротною: «...*He's very naughty and breaks everyone's heart. He can be struck by an infatuation for women he has never met...*» [5].

У наведеному прикладі метафоричний вираз *break everyone's heart* 'розбивати будь-чье серце' втілює знання про біль, який відчуває людина, коли їй «розбивають» серце, і, таким чином, вербалізує концепт БІЛЬ, у термінах якого осмислюється концепт КОХАННЯ: КОХАННЯ Є БІЛЬ.

У фільмі Піт промовляє фразу, котра дає чітко зрозуміти, що неоднозначність його почуттів і емоцій – він заплутався, має проблеми і, в той же час, боїться втратити те, що він так любить: «...*You're right, actually I am pretty... I'm pretty troubled and I'm pretty confused, but I... and I'm afraid, really, really afraid...*»[5].

У наведеному прикладі лексична одиниця *afraid* 'наляканий', яка описує стан головного героя і повторюється двічі, підсилюючись прислівником *really* 'по-справжньому', вербалізує концепт ОСТРАХ. Закохана людина боїться

втратити свого коханого або кохану. Це дає підстави виокремити концептуальну метафору КОХАННЯ Є ОСТРАХ.

З тактикою викликання емоцій співчуття та жалощів у головного героя пов'язані мовні прийоми опису власного почуття як вкрай болісного, такого, що має сильний вплив на самопочуття мовця. Головний герой сумує та постійно думає про свою колишню дружину: *«God, I miss you so much, Nikki,» I say, but the picture is silent, like always. “I’m sorry that I did not originally like this picture, because you would not believe how much I like it now. I know that I told you this was not such a great present, back before I started practicing being kind rather than right. Yes, I had specifically asked for a new barbecue, but I’m glad that I have the picture now, because it helped me get through all that time in the bad place and made me want to be a better person, and I’m changed now, so I not only realize but appreciate that you put a lot of thought and effort into this present» [5].*

У наведеному прикладі головний герой розповідає про почуття суму, яке виникло у нього у результаті розставання з коханою, жалю стосовно того, що не було зроблено або сказано, коли вони були разом, і осмислення своїх помилок, яке прийшло разом з цими емоціями. Інтерпретаційно-текстовий аналіз зазначеного текстового фрагменту допомагає виокремити концепт СУМ. Втрачаючи коханих, люди відчують сум, позбавитися від якого дуже важко. Таким чином, стає можливою реконструкція концептуальної метафори КОХАННЯ Є СУМ, у якій царина мети КОХАННЯ осмислюється шляхом залучення царини джерела СУМ.

У наступному діалозі головний герой, намагається пояснити своєму другу, що таке кохання на прикладі власних почуттів до дружини: *« ... We have a very unconventional chemistry, it makes people feel awkward, but not me. She's the most beautiful woman I've ever been with. Wow. It's electric between us, okay? Yeah, we wanna change each other, but that's normal, couples wanna do that <...>I just, look,*

I'm my best self today, and I think she's her best self today, and our love's gonna be fucking amazing»[5].

У наведеному текстовому фрагменті для змалювання своїх почуттів головний герой використовує низку образних номінацій, зокрема, у його словах *We have a very unconventional chemistry* лексична одиниця *chemistry* є метафоричною номінацією кохання, що дозволяє стверджувати про реалізацію концептуальної метафори КОХАННЯ Є ХІМІЯ.

У репліці *It's electric between us, okay?* лексична одиниця *electric* слугує мовним репрезентантом концепту СТРУМ, у термінах якого головний герой осмислює концепт КОХАННЯ: КОХАННЯ Є СТРУМ.

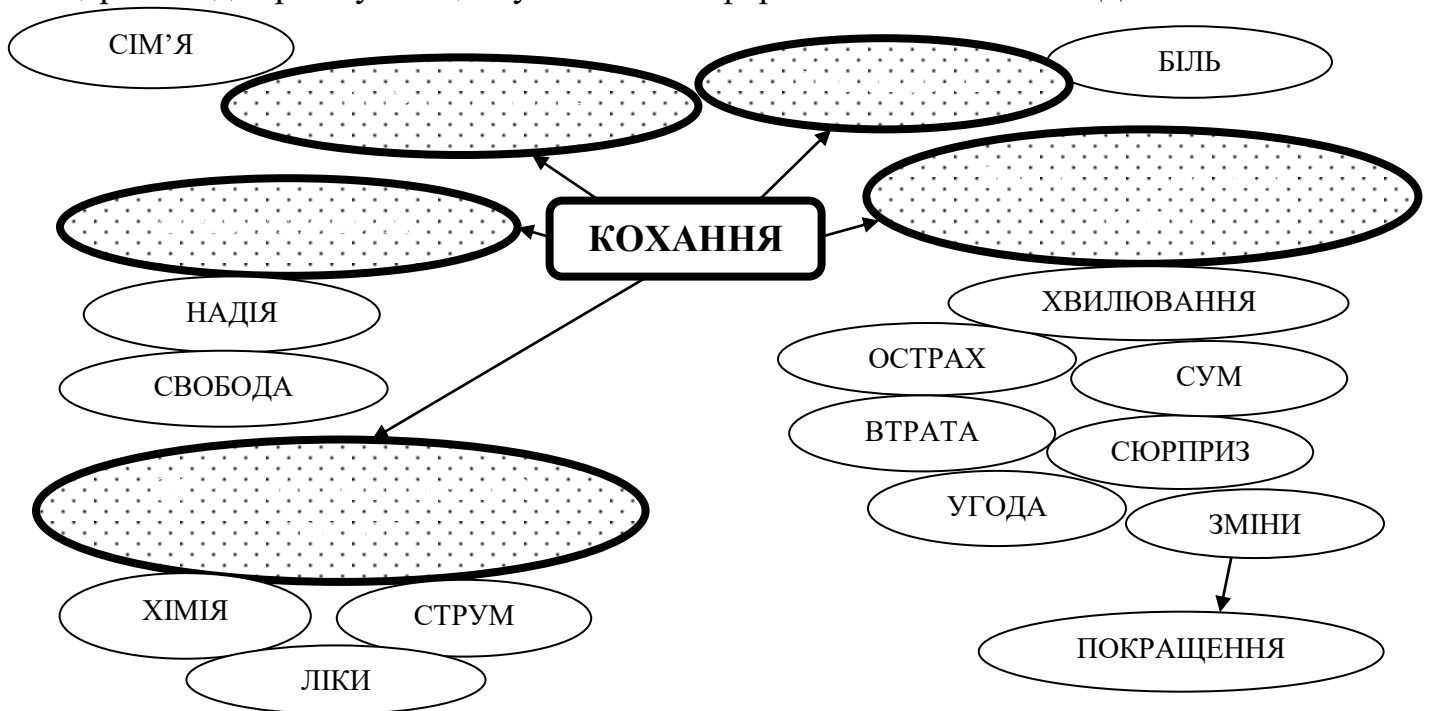
Намагаючись пояснити суть кохання, головний герой також зазначає, що *Yeah, we wanna change each other.* У цьому текстовому фрагменті концепт КОХАННЯ пояснюється у термінах концепту ЗМІНИ, вербалізованого лексемою *change*, що дає підстави для відтворення концептуальної метафори КОХАННЯ Є ЗМІНИ.

Продовжуючи свої міркування, герой пояснює, що кохання змінює людину в кращу сторону, демонструючи це на власному прикладі: *I just, look, I'm my best self today, and I think she's her best self today.* Функціонування у зазначеному текстовому фрагменті номінативної одиниці *best self*, дозволяє стверджувати, що реконструйована раніше концептуальна метафора КОХАННЯ Є ЗМІНИ зазнає уточнення і перетворюється у концептуальну метафору КОХАННЯ Є ПОКРАЩЕННЯ.

У наступному діалозі із досліджуваного кінофільму також актуалізовано відразу декілька концептів, у термінах яких осмислюється концепт КОХАННЯ: *«Nikki's waiting for me to get in shape and get my life in order, and then she's gonna be with me. And that's better than any medication. Pat, there's a possibility, and I want you to be prepared for it, that she may not return. True love is about letting her go and seeing if she returns»[5].*

У наведеному прикладі головний герой, розмірковуючи над тим, що необхідно зробити для примирення з дружиною говорить: *Nikki's waiting for me to get in shape and get my life in order, and then she's gonna be with me. And that's better than any medication.* Примирення з коханою жінкою головний герой асоціює із засобами або діями, які допомагають одужати, зцілитися від хвороби. Таким чином, у зазначеному контексті лексична одиниця *medication* вербальним репрезентантом концепту ЛІКИ, у термінах якого осмислюється концепт КОХАННЯ: КОХАННЯ Є ЛІКИ.

У проілюстрованому діалозі також звучить репліка *True love is about letting her go and seeing if she returns*, у якій герой висловлює думку про те, що в стосунках важливо уміти надавати своєму партнеру свободу, що імплікується номінативною одиницею *letting her go*. Остання виступає у цьому контексті вербалізатором концепту СВОБОДА, який пояснює концепт КОХАННЯ і виступає цариною джерела у концептуальній метафорі КОХАННЯ Є СВОБОДА.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що концепт КОХАННЯ є одним із магістральних у

комедійному фільмі «Silver linings play book». У проаналізованих репліках головного героя досліджуваний концепт осмислюється у термінах інших концептів, що дозволяє змоделювати його образно-асоціативний шар:

Концепт КОХАННЯ у зазначеній романтичній комедії представлено як:

- *абстрактне явище* (НАДІЯ, СВОБОДА);
- *соціальне явище* (СІМ'Я);
- *стан людини* (БІЛЬ);
- *почуття та діяльність людини* (ХВИЛЮВАННЯ, ОСТРАХ, СУМ, ВТРАТА, СЮРПРИЗ, УГОДА, ЗМІНИ, ПОКРАЩЕННЯ);
- *явище або об'єкт неживої природи* (ХІМІЯ, СТРУМ, ЛІКИ).

Таким чином, у проаналізованій романтичній комедії концепт КОХАННЯ найчастіше уподібнюється почуттям або діяльності людини. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у дослідженні образно-асоціативного шару концепту КОХАННЯ у сучасних британських романтичних комедіях і компаративному аналізі отриманих результатів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ніконова В.Г. Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра: поетико-когнітивний аналіз: дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.04 / Дніпропетровський університет економіки та права. Дніпропетровськ, 2008. 556 с.

2. Огаркова Г.А. Вербалізація концепту КОХАННЯ в сучасній англійській мові: когнітивний та дискурсивний аспекти: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ, 2005. 17 с.

3. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя: Прем'єр, 2008. 332 с.

4. Слышкин Г. Г., Ефремова М.А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). Москва: Водолей Publishers, 2004. 153 с.

5. Silver linings playbook. URL: <https://www.imsdb.com/scripts/Silver-Linings-Playbook.html>

REFERENCES

1. Nikonova, V. H. (2008). Kontseptualnyi prostir trahichnoho v piesakh Shekspira: poetyko-kohnityvnyianaliz [Conceptual Space of the Tragic in Shakespeare's Plays: A Cognitive-Poetic Analysis]. *Doctor's thesis*. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovskyi universytet ekonomiky ta prava [in Ukrainian].

2. Oharkova, H. A. (2005). Verbalizatsiia kontseptu KOKhANNIa v suchasni anhliskii movi: kohnityvnyi ta dyskursyvnyiaspekty [Verbalization of the Concept of LOVE in Modern English: Cognitive and Discourse aspects]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Kyivskyi natsionalnyi universytet im. T. Shevchenka [in Ukrainian].

3. Prykhodko, A. M. (2008). *Kontsepty i kontseptosystemy v kohnityvno-dyskursyvni paradyhmi lnhvistyky* [Concepts and conceptual systems]. Zaporizhzhia: Prem`ier [in Ukrainian].

4. Slyshkin, G. G. & Efremova, M.A. (2004). *Kinotekst (opyt lingvokulturologicheskogo analiza)* [Cinema text (A Case of linguistic and cultural analysis)]. Moskva: Vodoley Publishers [in Russian].

5. Silver linings playbook (2013). Retrieved from <https://www.imsdb.com/scripts/Silver-Linings-Playbook.html> [in English].